MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARDA KREATIV FIKRLASHNI RIVOJLANTIRISHNING INNOVATSION USULLARI

Xudayberdiyeva Zilola Azamat qizi.
Shahrisabz davlat pedagogika instituti
Maktabgacha ta'lim yo`nalishi 1- kurs talabasi

Annotatsiya. Mazkur maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarda kreativ fikrlashni rivojlantirishning innovatsion usullari yoritilgan. Unda kreativ fikrlashning mazmun-mohiyati, bolalar ijodkorligini shakllantirishda zamonaviy pedagogik texnologiyalar, interaktiv metodlar, o'yin texnologiyalari, art-terapiya, STEAM ta'limi hamda axborot-kommunikatsiya vositalarining ahamiyati tahlil qilingan. Xorijiy va mahalliy olimlarning ilmiy qarashlari asosida bolalarda mustaqil va erkin fikrlashni rivojlantirishning pedagogik imkoniyatlari ochib berilgan.

Kalit so'z. Kreativ fikrlash, innovatsion usullar, maktabgacha ta'lim, ijodkorlik, pedagogik texnologiyalar, interaktiv metodlar, STEAM ta'limi, art-terapiya, o'yin texnologiyalari, ijodiy tafakkur, mustaqil fikrlash, bolalar rivojlanishi, ta'lim jarayoni, kreativ muhit, pedagogik yondashuv.

Аннотация. В данной статье рассматриваются инновационные методы развития творческого мышления у детей дошкольного возраста. Анализируется сущность творческого мышления, важность современных педагогических технологий, интерактивных методов, игровых технологий, арт-терапии, STEAM-образования и информационно-коммуникационных средств в формировании детского творчества. На основе научных взглядов зарубежных и отечественных ученых раскрываются педагогические возможности развития самостоятельного и свободного мышления у детей.

Ключевые слова. Творческое мышление, инновационные методы, дошкольное образование, творчество, педагогические технологии, интерактивные методы, STEAM-образование, арт-терапия, игровые технологии, творческое мышление, самостоятельное мышление, развитие ребенка, образовательный процесс, творческая среда, педагогический подход.

Annotation. This article discusses innovative methods for developing creative thinking in preschool children. It analyzes the essence of creative thinking, the importance of modern pedagogical technologies, interactive methods, game

technologies, art therapy, STEAM education and information and communication tools in the formation of children's creativity. Based on the scientific views of foreign and domestic scientists, pedagogical opportunities for developing independent and free thinking in children are revealed.

Keywords. Creative thinking, innovative methods, preschool education, creativity, pedagogical technologies, interactive methods, STEAM education, art therapy, game technologies, creative thinking, independent thinking, child development, educational process, creative environment, pedagogical approach.

Hozirgi davrda jamiyatning jadal rivojlanishi, fan va zamonaviy texnologiyalarning keng taraqqiy etishi insonning fikrlash doirasini, bilishga bo‘lgan intilishini hamda kreativ yondashuvini yanada kuchaytirmoqda. Shu sababli maktabgacha yoshdagi bolalar tarbiyasida ularning ijodkorligini qo‘llab-quvvatlash, mustaqil va erkin fikr yuritish qobiliyatini rivojlantirish dolzarb masalaga aylanmoqda. Aynan bolalikning ilk bosqichlarida bolaning tasavvuri, qiziqishi, yangilik yaratishga bo‘lgan moyilligi hamda o‘ziga xos individual imkoniyatlari faol shakllanadi va rivoj topadi. Ta`lim tizimida, 2017-yilda qabul qilingan “Maktabgacha ta’lim tizimini tubdan takomillashtirish to‘g‘risida”gi Prezident qarori, 2019-yilgi “Maktabgacha ta’lim tizimini yanada rivojlantirish konsepsiyasi” boshqa me’yoriy-huquqiy hujjatlarda ham ta’lim tizimini zamon talablari asosida takomillashtirish, ilg‘or pedagogik texnologiyalarni keng qo‘llash hamda ijodkor va mustaqil fikrlay oladigan bolalarni tarbiyalashga alohida e’tibor qaratilgan.Maktabgacha yoshdagi bolalarda kreativ fikrlashni rivojlantirishda innovatsion yondashuvlardan foydalanish bugungi ta’lim jarayonining muhim talablaridan biri hisoblanadi. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar, interfaol metodlar hamda ijodiy faoliyatga asoslangan mashg‘ulotlar bolalarning mustaqil fikrlashi, tasavvur doirasining kengayishi va noodatiy g‘oyalarni ilgari surish qobiliyatini shakllantiradi. Ayniqsa, o‘yin texnologiyalari, art-terapiya, muammoli vaziyatlar yaratish, STEAM elementlari hamda raqamli vositalardan foydalanish bolalarda kreativ tafakkurni samarali rivojlantirishga xizmat qiladi. Bunday innovatsion usullar orqali bolalar yangi bilimlarni qiziqish bilan o‘zlashtiradi, erkin muloqot qiladi hamda ijodiy faoliyatga faol jalb etiladi.

Maktabgacha yoshdagi bolalarda kreativ fikrlashni rivojlantirish masalasi pedagogika va psixologiya fanlarida muhim ilmiy yo‘nalishlardan biri sifatida keng tadqiq etilgan. Xorijiy olimlardan J. Guilford kreativlikning psixologik asoslarini tadqiq qilib, uni inson tafakkurining yangilik yaratishga yo‘naltirilgan muhim xususiyati sifatida baholagan. E. Torrance esa kreativ fikrlashni aniqlash va rivojlantirishga doir ilmiy qarashlarni ishlab chiqqan hamda ijodiy tafakkurning mezonlarini tavsiflab bergan. L. S. Vigotskiy bolalarning ijodiy rivojlanishida ijtimoiy muhit, o‘yin faoliyati va muloqotning o‘rni katta ekanligini ta’kidlagan.Maktabgacha yoshdagi bolalarda kreativ fikrlashni rivojlantirishga oid ilmiy adabiyotlar bu boradagi nazariy asoslarni yoritish bilan birga, pedagogik yondashuvlarning amaliy tomonlarini ham ochib beradi. Jumladan, A.V. Brushlinskiy, L.S. Vygotskiy, A.N. Leontev kabi psixologlarning ilmiy qarashlari bolaning aqliy faoliyatini faollashtirishda ijtimoiy-madaniy omillarning o‘rni muhim ekanligini ta’kidlaydi. Vygotskiyning “yaqin rivojlanish zonasi” haqidagi

g‘oyalari bolalarda kreativ tafakkurni shakllantirish uchun ularga yo‘naltiruvchi yordam ko‘rsatish zarurligini asoslaydi [4]. Shuningdek, yurtimiz olimlaridan – M. Jo‘rayev, N. To‘raqulov, G. Qodirova va boshqalar maktabgacha yoshdagi bolalarning ijodiy tafakkurini rivojlantirishda o‘yin, rangtasvir, musiqiy mashg‘ulotlar, suhbatlar va tajriba metodlarining ahamiyatiga urg‘u beradilar. Ularning tadqiqotlarida bola tafakkurining ochilishi uchun psixologik muhit va pedagogik yondashuvlar uyg‘unligi zarurligi ko‘rsatilgan. Xorijiy adabiyotlar ichida E. Torrens, G. Gardner, K. Robinsonlarning asarlari kreativlikning tabiati, uni rivojlantirish metodlari va o‘lchash mexanizmlariga bag‘ishlangan. E. Torrens o‘zining “Kreativlik testlari” orqali bolalarning ijodiy tafakkur darajasini aniqlash bo‘yicha ilmiy asoslangan yondashuvlarni taklif etgan. [4].

Kreativ fikrlash insonning mavjud vaziyatga yangicha qarash, noodatiy yechimlar izlash hamda muammolarni ijodiy yo‘l bilan hal qilish qobiliyatini ifodalaydi. Maktabgacha ta’lim tashkilotlarida bolalarda ijodiy tafakkurni rivojlantirish ularning kelgusi ta’lim bosqichlarida muvaffaqiyatga erishishiga hamda jamiyatda faol ishtirok etishiga muhim zamin yaratadi.Kreativ fikrlash – bu berilgan muammoga yangicha yondashish, turli xil tasavvurlarni shakllantirish va innovatsion g‘oyalarni ilgari surish imkoniyatidir. Maktabgacha ta’lim jarayonida bolalarning kreativ fikrlashini rivojlantirishga qaratilgan pedagogik faoliyat ularning ijodiy imkoniyatlarini ochib berish, mustaqil fikrlashini kuchaytirish va o‘z fikrini erkin ifoda etishiga xizmat qiladi.Maktabgacha yosh davri bolalarda fikr bildirish, muammolarni hal etish hamda ijodiy yondashuvlarni shakllantirish uchun eng qulay bosqich hisoblanadi. Ushbu davrda kreativ fikrlashni rivojlantirish ta’lim samaradorligini oshirish bilan birga, bolaning shaxsiy rivojlanishiga ham ijobiy ta’sir ko‘rsatadi.

Maktabgacha yoshdagi bolalarda kreativ fikrlashni rivojlantirish bugungi ta’lim tizimining muhim vazifalaridan biri hisoblanadi. Kreativ fikrlash bolalarning mustaqil qaror qabul qilishi, muammolarga noodatiy yondashuvi, yangi g‘oyalar yaratishi hamda o‘z fikrini erkin ifoda etishida muhim ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, maktabgacha ta’lim davrida bolaning tasavvuri, qiziqishi va ijodiy faolligi yuqori bo‘lgani sababli ushbu davr kreativ qobiliyatlarni shakllantirish uchun eng qulay bosqich hisoblanadi.Tadqiqotlarimiz shuni ko‘rsatadiki, innovatsion pedagogik texnologiyalar, interaktiv metodlar, o‘yin texnologiyalari, art-terapiya, STEAM elementlari hamda axborot-kommunikatsiya vositalaridan foydalanish bolalarning ijodiy fikrlashini samarali rivojlantiradi. Bunday yondashuvlar bolalarning erkin fikrlashi, muloqotga kirishishi, jamoada ishlashi va muammolarni ijodiy hal etish ko‘nikmalarini mustahkamlaydi. Shu bilan birga, kreativ muhit yaratish, tarbiyachining zamonaviy metodlarni qo‘llay olishi va ota-onalarning ta’lim jarayonidagi faol ishtiroki ham bolalarda kreativ fikrlashni rivojlantirishning muhim omillaridan biri hisoblanadi. Shu bois maktabgacha ta’lim tashkilotlarida innovatsion yondashuvlarni keng joriy etish bugungi kunning dolzarb masalalaridan biridir. Mavzuyimizga oid bir qator takliflar keltirib o`tamiz:

- Maktabgacha ta’lim tashkilotlarida kreativ fikrlashni rivojlantirishga yo‘naltirilgan innovatsion metodlarni keng qo‘llash tavsiya etiladi.

- Tarbiyachilar uchun kreativ pedagogika va innovatsion texnologiyalar bo‘yicha malaka oshirish seminarlarini muntazam tashkil etish zarur.
- Mashg‘ulotlarda interaktiv o‘yinlar, muammoli vaziyatlar, rolli o‘yinlar va ijodiy topshiriqlardan samarali foydalanish lozim.
- Bolalarning tasavvurini rivojlantirish maqsadida art-terapiya, musiqa, drama va tasviriy faoliyat elementlarini ta’lim jarayoniga keng joriy etish maqsadga muvofiqdir.
- STEAM ta’lim elementlarini maktabgacha yoshga mos shaklda qo‘llash orqali bolalarda tadqiqotchilik va ijodkorlik ko‘nikmalarini shakllantirish kerak.
- Ota-onalarni bolalarning kreativ rivojlanishiga jalb qilish hamda uy sharoitida ijodiy faoliyatni tashkil etish bo‘yicha tavsiyalar berish lozim.
- Ta’lim muhitini bolalarning erkin fikrlashi va mustaqil faoliyat yuritishini qo‘llab-quvvatlaydigan tarzda tashkil etish zarur.
- Kreativ fikrlashni baholashga xizmat qiluvchi zamonaviy pedagogik monitoring tizimini ishlab chiqish tavsiya etiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. O‘zbekiston Respublikasining “Ta’lim to‘g‘risida”gi O‘RQ-637-son Qonuni. 2020-yil 23-sentabr. www.lex.uz.
2. O‘zbekiston Respublikasining “Maktabgacha ta’lim va tarbiya to‘g‘risida”gi O‘RQ-595-son Qonuni. 2019-yil 16-dekabr. www.lex.uz.
3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 29-oktabrdagi “Ilm-fanni 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to‘g‘risida”gi PF-6097-son Farmoni. www.lex.uz.
4. Abduraxmonova N.N. Bo‘lajak boshlang‘ich sinf o‘qituvchilarini metodik tayyorgarligini takomillashtirish muammosining pedagogik zaruriyati // Science and Innovation xalqaro ilmiy jurnali. Volume 1, Issue 8. UIF-2022: 8.2. ISSN: 2181-3337. 2114–2121-betlar
5. Jo‘raeva, M. (2021). Maktabgacha yoshdagi bolalarda ijodiy tafakkurni rivojlantirish omillari. Ilmiy axborot, 6(3), 112–118
6. Yo‘ldosheva, G. (2020). Bolalarda ijodkorlikni rivojlantirishda o‘yin faoliyatining ahamiyati. Maktabgacha ta’lim jurnali, 5(1), 67–73.